

СЕЛМА ЛАГЕРЛЬОФ: „КОЛАРЯТ НА СМЪРТТА“ (откъс)

Превод от шведски език: Меглена Боденска

Издателство „Лист“, 2021 г.

„Коларят на Смъртта“ е любимият роман на Селма Лагерльоф. Издаден е за пръв път в България преди почти един век, най-вероятно в превод от немски език, и оттогава не е преиздаван. Това е първият му превод от шведски език. Смята се, че за създаването му Селма Лагерльоф е била повлияна от „Коледна песен“ на Чарлз Дикенс.

Романът е екранизиран три пъти – два пъти от шведски и веднъж от френски режисьор. Ненадминат и до днес обаче остава първият филм от 1921 г. с режисьор легендата на шведското кино Виктор Шострьом, който Ингмар Бергман нарежда сред своите десет любими филма на всички времена.

Главният герой в романа Давид Холм е фатално привлекателен мъж, олицетворение на злото – пропаднал пияница, който тормози жена си и трите си деца. Попада в малък градец, където Армията на спасението помага на изгубените души. Чарът на Холм покорява сестра Едит, която иска да го спаси, но буди само присмеха му. Тя се заразява от него от туберкулоза и в новогодишната нощ лежи на смъртния си одър. Същата нощ Давид Холм е убит при пиянска свада. Преди да се пресели в отвъдното, като пътник в колата на Смъртта той трябва да навести хората, чийто живот е опропастил. Последната му спирка е при сестра Едит.

Селма Лагерльоф (1858 – 1940) е първата жена и първият шведски писател, удостоен с Нобеловата награда за литература през 1909 г. „за благородния идеализъм, за богатството на фантазията и одухотвореността на пресъздаването, с които се отличава нейното творчество“. През 1914 г. става и първата жена, избрана за член на Шведската академия. Най-известните ѝ произведения са „Сага за Йоста Берлинг“, „Легенда за едно име“, „Йерусалим“, „Чудното пътуване на Нилс Холгерсон през Швеция“. Лагерльоф е и първата шведска литературна звезда, успяла да постигне световна слава.

Меглена Боденска е магистър по скандинавистика (1997) от първия випуск на специалността в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Дипломната ѝ работа е върху драматургията на Огуст Стриндберг. Хоноруван преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ (2007 – 2021). Специализира шведска литература в Стокхолмския университет (1997) и стилистика на шведския език в същия университет (2006). Първият ѝ художествен превод е на пиесата „И ни дай сенките“ от Ларс Нурен, за театър „Българска армия“, през 1998 година. Оттогава е превеждала както съвременни шведски автори (Пер Улоф Енквист, Ингмар Бергман, Микаел Ниemi, Никлас Родстрьом), така и класици (Ялмар Бергман, Огуст Стриндберг, Селма Лагерльоф).

Откъсът от романа „Колярият на Смъртта“ е предоставен за публикуване в сп. „Германистика и скандинавистика“ от издателство „Лист“.

Давид Холм отново лежеше захвърлен в талигата на Смъртта, гневен не само на целия околени свят, но и на себе си. В що за умопомрачение бе изпаднал одева? Защо се бе хвърлил в нозете на сестра Едит като изпълнен с угризения разкайващ се грешник? Жорж навярно му се присмиваше. Един истински мъж трябва да отговаря за постъпките си, нали знае защо ги е извършил. Няма да хукне и да се отрече от убежденията си само защото някакво си девойче е признало, че е влюбено в него.

Какво го беше прихванало? Любов ли беше? Но нали той беше мъртъв. Тя беше мъртва. Що за любов беше това?

Куцата кранта отново потегли. Сега се тътреше по една от улиците, които извеждаха от града. Къщите орediaваха, а уличните фенери бяха на голямо разстояние един от друг. Виждаха се чак до края на града, но отвъд него светлините изчезваха.

Докато приближаваха последния фенер, го обзе някакво отчаяние, необясним страх да напусне града. Струваше му се, че се откъсва от нещо, което не е бивало да напуска.

И в същия миг, в който го прободеше тази тревога, през неописуемото скрибуцане и трещене на колата дочу зад себе си човешки гласове. Надигна глава и се заслуша.

Жорж разговаряше с някого, който явно се возеше с тях в колата, спътник, когото не беше забелязал досега.

– Не мога да ви придружа по-нататък – едва чуто промълви нежен глас, задавен от скръб и жалост. – Имах да му казвам толкова много неща, а сега той лежи тук, гневен и озлобен, и аз не мога да направя нищо, за да ме види или чуе. Ще трябва да му предадеш поздрава ми и да му кажеш, че съм била тук, за да се срещна с него, ала сега ще го отведат и не бива да му се разкривам в сегашния си облик.

– А ако той се поправи и се разкае? – попита Жорж.

– Сам каза, че той е непоправим – отвърна гласът, треперещ от скръб. – Предай му, че вярвах, че ще сме винаги заедно, но отсега нататък той няма да ме види повече.

– А ако изкупи злодеянията си? – не се отказваше Жорж.

– Нали ще му обясниш, че не ми е било позволено да го придружа по-нататък – жално рече гласът, – и ще му кажеш сбогом от мен.

– Но ако той успее да се преобрази и да стане друг човек? – упорстваше Жорж.

– Предай му, че винаги ще го обичам – произнесе гласът още по-печално, – друга надежда не мога да му дам.

Давид Холм се беше надигнал на колене в талигата. При тези думи направи чутовен напън и ето че изведнъж се изопна в цял ръст. Пресегна се да улови нещо, което се изплъзна от несигурната хватка на окованите му ръце и отлетя. Не бе успял да го различи, но то остави след себе си впечатлението за някаква светла, лъчиста, невиджана прелест.

Давид Холм искаше да се изтръгне и да се втурне след отлитащата светлина, но нещо го възпираше и го обездвижваше по-силно от всякакви вериги и окови.

Това беше любовта, духовната любов – онази, чийто блед отблясък е земната, човешката любов, – и тя отново го преизпълни като одева, при смъртното ложе на сестрицата. Любовта бавно го бе нажежавала целия, както разгарящият се огън разпалва цепениците в огнището. Не подозираш нищо, а изведнъж нагоре се стрелва пламък, който показва, че огънят скоро буйно ще се разгори. Един такъв светкавичен пламък лумна сега у него. Светлината му не беше ярка, но стигаше той да види любимата си тъй прекрасна, че той се свлече долу, покосен от безсилие и силни чувства, и не се осмеляваше, не желаше, не би понесъл да се приближи до нея.